

STANISŁAW DOMORADZKI (Rzeszów)
ZOFIA PAWLIKOWSKA-BROŻEK (Kraków)

Uniwersytet Wileński

Wilno jako ośrodek kulturalny datuje się od połowy XVI wieku. W 1570 roku zostało tu założone przez jezuitów kolegium, które w 1578 roku było przekształcone w akademię za sprawą Stefana Batorego. Król widział w niej znakomity ośrodek kultury i nauki promieniujący z jednakową siłą na wschód, południe i północ. Akademia Wileńska stała się ośrodkiem kultury łacińskiej i katolicyzmu, skutecznie wypierając pogaństwo i broniąc się przed prawosławiem. Działo się to głównie za sprawą dominacji zakonu jezuitów i trwało do 1773 roku, tj. do rozwiązania zakonu przez papieża Klemensa XIV.

Szkoła Główna Litewska. Okres działalności Komisji Edukacji Narodowej. Akademia Jezuicka w Wilnie opierała się przez wiele lat na wykładowcach sprowadzanych z ośrodków zagranicznych. Mimo to poziom nauk, szczególnie nauk matematycznych, był na Litwie bardzo niski. Tak charakteryzuje go Jundziłł w [18]: *To co dotąd w szkołach naszych nazywano matematyką ograniczało się samem tylko ziemiomiernictwem.* Także w Akademii nie było lepiej. Komisja Edukacji Narodowej starała się podnieść poziom nauk na tym terenie. Zdecydowano nie tworzyć nowej szkoły wyższej, lecz zreformować Akademię Wileńską. W 1774 roku Akademia Wileńska przybrała nazwę Szkoły Głównej Wielkiego Księstwa Litewskiego. Od tego czasu rozpoczęły się reformy na uczelni wprowadzane przez Komisję Edukacji Narodowej, pod której zarząd przeszła Akademia po kasacie zakonu jezuitów. Marcin Poczobutt (1728–1810), jako rektor uczelni od 1780 roku, działał aktywnie na rzecz zapewnienia jej najlepszych wykładowców, a także zorganizował obserwatorium astronomiczne sprowadzając starannie wybrane i zamówione przez siebie instrumenty.

Szkoła Główna miała 18 katedr początkowo na dwóch wydziałach: nauk fizycznych i nauk moralnych, a od 1781 roku także nauk medycznych. Poczobutt bardzo zabiegał o pozyskanie utalentowanych profesorów, szczególnie dla zaniedbanego wydziału związanego z naukami ścisłymi. W 1780 roku Komisja Edukacji Narodowej zatwierdziła wykładowców: Mikołaja Tomaszew-

skiego z tytułem wiceprofesora matematyki elementarnej, Tadeusza Kundzicza (1747–1829) wykładowcę matematyki stosowanej, Andrzeja Strzeckiego – astronomii i Franciszka Milikonta Narwojsza (1742–1819) profesora matematyki wyższej czystej. Franciszek Narwojsz, po studiach w Uniwersytecie Wileńskim pod kierunkiem Jeana Rossignola i Jeana Fleureta, uczył przez 7 lat matematyki, filozofii i literatury w kolegium jezuickim. W tym czasie otrzymał stopnie doktora filozofii i teologii. Przez zgromadzenie został wysłany na studia matematyczne do Holandii i Anglii. Będąc jeszcze w zgromadzeniu jezuitów dokonał z rozkazu króla polskiego wyznaczenia szerokości geograficznej Litwy i Kurlandii, a także kierował pracami oczyszczającymi dno Niemna z kamienia pod Grodnem i Rumszyszkami [20].

Matematykę stosowaną wykładał przez 24 lata T. Kundzicz. W programie matematyki stosowanej była mechanika z ruchem prostoliniowym jednostajnym i jednostajnie przyspieszonym, statyka wraz z wiadomościami o maszynach prostych, ale wykładane były przez Kundzicza (do 1803) na poziomie nie wymagającym wiadomości z matematyki wyższej. Od 1785 roku wprowadzono do programu „hydrostatykę, aerometrię, hydrauliczkę”, a w roku następnym „pirotechnikę i architekturę wojenną i domową”.

Pomimo zatwierdzenia profesora matematyki elementarnej w 1780 roku, Mikołaj Tomaszewski rozpoczął wykłady tego przedmiotu dopiero w 1785 roku i wykładał ją do 1796 roku. Program tych wykładów był pomyślany tak, aby słuchacze byli następnie przygotowani do wysłuchania kursu matematyki wyższej prowadzonego przez Narwojsza, który objął je w 1783 bezpośrednio po powrocie ze studiów matematycznych w Anglii. Ambitny program matematyki wyższej musiał jednak dla nieprzygotowanego ucznia poprzedzić wykładem uzupełniającym. Wykładał zatem równania algebraiczne, zastosowania algebry do badania krzywych, a także rachunek logarytmiczny. Narwojsz wykładał do 1804 roku (póki zajmował katedrę), ale jeszcze później wykładał sporadycznie pewne działy matematyki wyższej. W odróżnieniu od programu matematyki wyższej w Szkole Głównej Koronnej w Krakowie, gdzie królował podręcznik Jana Śniadeckiego *Rachunku algebraicznego teoria z przystosowaniem do geometrii linii krzywych* (1783), Narwojsz wykładał z *Opuscula (Analysio per aequationes numero terminorum infinitas* (1711)) Newtona i jego opublikowanych listów, geometrię linii krzywych wraz z obliczaniem ich długości, szeregi nieskończone, zastosowanie algebry do badania linii krzywych, rachunek różniczkowy i całkowy. Narwojsz poświęcał na wykładach wiele uwagi uczniom zdolnym, dlatego uważano go za wykładowcę bardzo wymagającego. Narwojsz nie pozostawił publikacji. Natomiast Żemajtis [17] odnalazł w bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego anonimowy rękopis *Methodus Fluxionum* (278 stron), który wprawdzie nie jest pisany ręką Narwojsza, lecz mógł być spisany przez słuchacza jego wykładów.

W środowisku uniwersyteckim od 1773 roku działało także Towarzystwo Naukowe Wileńskie, którego założycielem był M. Odlanicki Poczobutt, a członkami byli, między innymi, F. Narwojsz i A. Strzecki.

Szkoła Główna istniała czternaście lat (1781–1795), zbyt krótko by mieć większe zasługi dla oświaty na terenach Litwy. Dobór profesorów przeważnie był dobry, ale zainteresowania ich innymi sprawami niekiedy przeszkadzały w działalności naukowej i dydaktycznej. Wprawdzie w Szkole Głównej naukowo działośano niewiele, ale najważniejsze zasługi zostały położone dla przyszłości Uniwersytetu. Stworzono dobry klimat dla rozwoju nauki [5].

Sytuacja polityczna Polski, kolejne rozbiory, nie sprzyjały stabilizacji Uniwersytetu i rozwojowi nauki. W Wilnie od 1795 roku zaczęły obowiązywać prawa zaborcy.

Od 1797 roku, już po roborach Polski, działały na Akademii Wileńskiej cztery wydziały wprowadzone przez Piotra I.

Uniwersytet Wileński (1803–1832). Nowe oczekiwania na rozwój kultury i nauki w ośrodku wileńskim pojawiły się po wstąpieniu na tron carski Aleksandra I. W 1802 roku kuratorem okręgu wileńskiego został Adam Jerzy Czartoryski, którego bliskie stosunki z cesarzem sprzyjały ambitnym i korzystnym dla kultury Wilna decyzjom. W 1802 roku Czartoryski podjął realizację projektu Ministerstwa Oświecenia Publicznego. W trosce o Akademię Wileńską pisał ks. Adam Kazimierz Czartoryski do syna, aby Aleksandra I „uwiadomić o obecnym oplakanyim stanie Akademii Wileńskiej, tak jeszcze do niedawna kwitnącej. Wstąpiłby w nią nowy duch, nowy zapal, gdyby JCMość zechciał otoczyć ją swoją opieką i udzielić jej pomocy. Między swoimi profesorami miała ona rektora Poczobutta, astronoma znanego w całej Europie, jego adiunkta Strzeckiego, który właśnie zmarł, Tomaszewskiego, profesora fizyki doświadczalnej, Forstera, Sartorisa, Giliberta” (s. 21, [1]). Reguły stosowane przez Czartoryskiego to: utrwalanie tradycji naukowych i narodowych, niechęć do sposobu uprawiania nauki przez jezuitów, korzystanie z profesorów zagranicznych.

W 1803 roku na mocy dokumentu *Tymczasowy regulamin oświecenia publicznego* cesarstwo zostało podzielone na 6 stref kulturalno-naukowych, w każdej z których ośrodkiem był uniwersytet. Jedną z takich stref stanowiły tereny ziem polskich do czasu rozbiorów, których uniwersytetem był Uniwersytet Wileński, zwany od 1803 roku Uniwersytetem Imperatorskim. Pozostałe okręgi skupiały się wokół uniwersytetów w Petersburgu, Dorpacie (Inflanty), Moskwie, Charkowie, Kazaniu. Kuratorem okręgu wileńskiego był od roku 1803 do 1824 Adam Jerzy Czartoryski, po nim funkcję przejął Nowosilcow (do 1832). W nowej postaci Uniwersytet miał nadal 4 wydziały (wydział fizyczno-matematyczny, nauk moralnych i politycznych, medyczny, literatury i sztuk pięknych), ale powołano do życia 32 katedry; część z nich

powstała z podziału poprzednich ze względu na specjalizację, część utworzono nowych, głównie związanych z zastosowaniami. Dwunastu adiunktów prowadziło wykłady uzupełniające.

Wydział Fizyczno-Matematyczny miał 10 katedr, w tym matematyki wyższej czystej, matematyki wyższej stosowanej, astronomii teoretycznej i praktycznej (obserwatorium). W obsadzeniu tak wielu katedr pojawiły się trudności. Kryterium było przygotowanie naukowe, a sposobem rekrutacji profesorów miał być zgodnie ze statutem konkurs. Poprzedni profesorowie pozostali, nawet zatrzymano tych, którzy mieli odejść na emeryturę. W składzie ciała profesorskiego w 1803 roku byli matematycy: Franciszek Narwojsz, Tomasz Życki, Tadeusz Kundzicz, Zachariasz Niemczewski i astronom Marcin Poczobutt. Ogłoszono wiadomość o wakujących katedrach na Uniwersytecie Wileńskim w *Le Moniteur* i w *Journal Encyclopédique*. Uczni z doświadczeniem w działalności w Komisji Edukacji Narodowej jak Śniadecki, Kołłątaj, Czartoryski nie wierzyli w skuteczność konkursu z przyczyn, które Kołłątaj tak formułował: „Żeby konkursu starczyć mogły. . . trzeba wprzód zapewnić się o zdatności sędziów, którzy między konkurującymi mają czynić wybór” ([1], s. 76, cyt. za: J. Śniadecki, *Korespondencja* t. I). Wśród wymienionych osób są także różne koncepcje. Kurator A. Jerzy Czartoryski liczył na kontakty osobiste i znajomość uczonych zagranicznych, kandydatów na katedry – Niemców, Szwajcarów, Francuzów. Między innymi brał pod uwagę swojego wychowawcę, profesora matematyki Simona Lhuilliera, piastującego wówczas godność rektora uniwersytetu w Getyndze (korespondencja A. J. Czartoryskiego z rektorem Strojnowskim, BN Warszawa, III 3296, lata 1803, 1804 [1]). Jan Śniadecki był krytycznie nastawiony do sprowadzania obcych profesorów, twierdząc, że należy ich szukać wśród rodaków i kształcić za granicą. A. J. Czartoryski nie zrezygnował z koncepcji sprowadzenia do Wilna sław europejskich, wbrew statutowi nakazującemu konkurs. Chybionym okazał się przypadek sprowadzenia na katedrę matematyki stosowanej K. Christiana Langsdorfa, profesora Uniwersytetu w Erlangen, autora prac z zakresu mechaniki i hydromechaniki. W Uniwersytecie pracował zaledwie dwa lata i po licznych uwagach krytycznych dotyczących jego działalności dydaktycznej, musiał opuścić katedrę. Jednak wielu cudzoziemców sprawdziło się na katedrach medycznych i przyrodniczych i przyniosło Uniwersytetowi Wileńskiemu sławę. Werbowanie wykładowców zagranicznych skończyło się z chwilą objęcia funkcji rektora przez Jana Śniadeckiego (1806–1815), wobec wyraźnie propolskiej polityki Śniadeckiego.

Troskliwie zadbano o warsztat pracy profesorów i studentów Uniwersytetu Wileńskiego. Szesnastowieczne zbiory bardzo bogatej biblioteki jezuickiej, zawierające między innymi bibliotekę Zygmunta Augusta i dary Lwa Sapiehy, zdziesiątkowane przez wojny szwedzkie w latach 1650–60 – były odbudowane częściowo przez Komisję Edukacji Narodowej, która włączyła

do zbiorów biblioteki Szkoły Głównej zasoby kolegów jezuitów z Kroź, Grodna, Kowna i innych. Od 1803 roku sprowadzano czasopisma zagraniczne, między innymi *Annales de Mathématiques* wydawane przez Geronne'a, *Journal des Savants*, *Revue Encyclopedique*.

Wypadki polityczne sprawiły, że w 1832 roku pod zaborem rosyjskim zostały zamknięte wszystkie instytucje naukowe polskie, w tym także Uniwersytet Wileński. W Wilnie pozostały jedynie dwa wydziały-akademie, Duchowna i Medyko-Chirurgiczna, które przejęły zbiory biblioteki Uniwersytetu. Po ich zamknięciu w 1842 roku biblioteka została rozproszona, a zbiory trafiły między innymi do Petersburga i Kijowa.

Powodzenie Uniwersytetu Wileńskiego opierało się nie tylko na prawach i przywilejach nadanych przez Aleksandra I, czy na ustawach opracowanych przez ks. Adama Czartoryskiego, Seweryna Potockiego i rektora Hieronima Strojnowskiego, ale w dużej mierze na przygotowawczej pracy Szkoły Głównej Litewskiej, zreformowanej przez Komisję Edukacji Narodowej.

Na otwarciu Uniwersytetu w Wilnie należało czekać aż do odzyskania przez Polskę niepodległości.

Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie (1919–1939). Uroczysta inauguracja Uniwersytetu Stefana Batorego z wydziałami: Humanistycznym, Teologicznym, Prawa i Nauk Społecznych, Matematyczno-Przyrodniczym (w odróżnieniu od innych uniwersytetów polskich, gdzie nauki matematyczne były na wydziale filozoficznym), Lekarskim i Sztuk Pięknych – nastąpiła 11 października 1919 roku. Listy gratulacyjne przysłały uczelnie z całego kraju [29].

Na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym uruchomiono 12 katedr zwyczajnych i trzy nadzwyczajne, w tym także katedry matematyczne. Docentur prywatnych było na wydziale trzy. Nie wszystkie jednak katedry zostały obsadzone. Pierwszym profesorem matematyki został przybyły z Petersburga Wiktor Staniewicz (1866–1932), kandydat nauk matematycznych Uniwersytetu w Petersburgu, profesor katedry matematyki w Politechnice Petersburskiej (1902–1918). Przez pierwszy semestr 1919/20 był jedynym profesorem matematyki, nie miał nawet asystenta. Wykładał rachunek różniczkowy i całkowity, rachunek różnic skończonych, równania różniczkowe. W maju 1920 roku został profesorem zwyczajnym matematyki, był dziekanem (1920/21) i prodziekanem (1928/29) Wydziału oraz rektorem Uniwersytetu (1921–22). Był wówczas autorem kilku prac opublikowanych w języku rosyjskim, jednej po francusku: *Sur un théoreme arithmétique de M. Poincaré*, *Comptes Rendus Acad. Sc. Paris* (1892), i skryptu *Zastosowanie rachunku różniczkowego i całkowego do geometrii* (Wydawnictwo Koła Matematyczno-Fizycznego Studentów USB w Wilnie, 1922/23) [19].

Prace organizacyjne Uniwersytetu zostały zakłócone w czasie ewakuacji w 1920 roku, ale po zwycięstwie wojska polskiego powróciło wszystko do równowagi.

W 1920 roku nominację na zastępcę profesora otrzymał Stefan Kempisty (1892–1940). Miał on za sobą studia w Paryżu, gdzie uzyskał licencjat nauk ścisłych (1911), i w Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie uzyskał doktorat nauk matematycznych u Stanisława Zaremby na podstawie rozprawy *O funkcjach półciągłych* (1919). Do Wilna przeniósł się z Politechniki Warszawskiej, gdzie w latach 1919–1920 był asystentem. Nawiązane w środowisku warszawskim kontakty naukowe zaowocowały habilitacją przeprowadzoną w Uniwersytecie Warszawskim w lipcu 1924 roku. W następnym roku S. Kempisty został mianowany profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu Stefana Batorego. Był wówczas autorem kilkunastu prac ogłoszonych drukiem, głównie w *Fundamenta Mathematicae*. Zajmował się klasyfikacją funkcji przedstawialnych analitycznie, aproksymatywną ciągłością funkcji oraz podstawami matematyki. Kempisty dokonał porównania znanych wówczas trzech klasyfikacji funkcji przedstawialnych analitycznie: klasyfikacji Baire’a, Younga i Sierpińskiego. W pracy *Sur les series iterées des fonctions continues* (*Fundamenta Mathematicae*, 1920) udowodnił, że klasyfikacja Sierpińskiego obejmuje wszystkie funkcje przedstawialne analitycznie. Twierdzenie Kempistego zawarte w tej pracy znalazło się u Hahna w dziele opublikowanym później, co dało priorytet Kempistemu. Wyjaśnił także stosunek klasyfikacji Sierpińskiego do dwóch pozostałych [32]. Zajmował się także zagadnieniem rozważanym przez Mazurkiewicza i de la Vallée Poussin aproksymacji funkcji pierwszej klasy Baire’a przy pomocy różnicy dwóch funkcji górnje półciągłych. Kempisty uogólnił twierdzenia Mazurkiewicza i de la Vallée Poussin, rozszerzając rozważania na funkcje nieograniczone. Część jego prac dotyczyła pojęć aproksymatywnej granicy i ciągłości wprowadzonych przez Denjoy. Prace z podstaw matematyki publikował w *Wektorze* i *Wiadomościach Matematycznych*. Były to między innymi: *O postulatach geometrii płaskiej opisowej* (*Wektor*, 1927), *Zasada indukcji zupełnej a postulat Dedekinda* (*Wektor*, 1918), *O zasadach formalnej teorii liczb naturalnych* (*Wiadomości Matematyczne*, 1920) [28].

Kempisty był zastępcą prodziekana i prodziekanem Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego w 1927–1928. W 1937 roku został profesorem zwyczajnym.

Nie powiodły się w 1921 roku starania Uniwersytetu o sprowadzenie na katedrę matematyki Antoniego Przeborskiego z Charkowa [22].

Od 1921 roku zajęcia z matematyki prowadził adiunkt Obserwatorium Astronomicznego Uniwersytetu Wileńskiego dr Kazimierz Jantzen (1885–1940), po studiach w Krakowie, Getyndze i Monachium. W Uniwersytecie Monachijskim uzyskał w 1912 roku stopień doktora filozofii w zakresie astronomii, po czym przez dwa lata przebywał w Obserwatorium Poczdamskim.

Po wybuchu I wojny światowej został internowany w Wiatce, później przewieziono go do Moskwy, gdzie pracował w szkolnictwie polskim i polskich organizacjach naukowych. Po powrocie do Warszawy był asystentem Obserwatorium Astronomicznego (od 1919) i wykładał w Politechnice Warszawskiej i Wojskowym Instytucie Geograficznym (1920–21). W 1921 roku przeniósł się do Wilna. Jako zastępca profesora Uniwersytetu Stefana Batorego wykładał geometrię analityczną dla różnych kierunków, a dla przyrodników matematykę wyższą i statystykę matematyczną. Był autorem skryptów z matematyki i kilku prac opublikowanych w *Mathesis Polskiej*. W 1926 roku habilitował się z astronomii w Uniwersytecie Wileńskim i wygłosił wykład habilitacyjny *O zastosowaniu krakowianów w rachunkach astronomicznych* [24]. W 1929 roku został profesorem nadzwyczajnym meteorologii USB, a w roku 1937/38 profesorem zwyczajnym. Przez cały okres pracy w USB prowadził zajęcia z matematyki głównie dla przyrodników.

W 1922 roku Wydział Matematyczno-Przyrodniczy uzyskał prawo nadawania stopnia doktora. W tym też roku nadano doktorat honorowy Wydziału Naczelnikowi Państwa Józefowi Piłsudskiemu ([10], s. 6).

W 1923/24 objął katedrę matematyki jako profesor zwyczajny Juliusz Rudnicki (1881–1948), który przeszedł z Politechniki Warszawskiej. Po studiach matematycznych i elektrotechnicznych w Paryżu, gdzie uzyskał licencjat nauk matematycznych (Sorbona, 1903) i dyplom inżyniera elektrotechnika w Ecole Supérieure d'Electricité (1905) i zdaniu egzaminu na nauczyciela szkół średnich w Warszawie (1910), nauczał w szkolnictwie średnim i na Wyższym Kursie Pedagogicznym w Warszawie. W 1915 roku został powołany do wskrzeszonego Uniwersytetu Warszawskiego jako wykładowca matematyki i wykładał do 1918 roku. Następnie objął wykłady z analizy matematycznej w Politechnice Warszawskiej (1919–21), początkowo jako zastępca profesora, a po habilitacji w maju 1921 roku w Uniwersytecie Jagiellońskim, jako profesor nadzwyczajny matematyki wyższej na Wydziale Mechaniki i Elektrotechniki. Doktorat z matematyki uzyskał rok wcześniej w 1920 roku w Uniwersytecie Jagiellońskim pod kierunkiem Stanisława Zaremby na podstawie dwóch wcześniej opublikowanych prac: *Badanie pewnego typu wzrastania funkcji* (Prace Matematyczno-Fizyczne, t. XXVIII, 1917) i *Określenie pewnej funkcji całkowitej przy pomocy granicy* (Sprawozdania z Posiedzeń Tow. Nauk. Warsz., R. X, z. 6, 1917). J. Rudnicki był redaktorem czasopisma matematycznego *Wektor*, w którym sam wiele publikował. Dla celów dydaktycznych w Uniwersytecie przetłumaczył dwa tomy *Cours d'Analyse Goursata* (1923).

W roku akademickim 1925/26 było zatem dwóch profesorów zwyczajnych (Rudnicki i Staniewicz), jeden nadzwyczajny (Kempisty) i jeden zastępca profesora (Jantzen). Praca naukowa i dydaktyczna koncentrowała się w trzech seminariach kierowanych przez profesorów W. Staniewicza,

J. Rudnickiego i S. Kempistego. Tematyka prac prowadzonych przez poszczególne seminaria była w dużym stopniu związana z zainteresowaniami naukowymi prowadzących: I. zagadnienia z geometrii różniczkowej i algebry wyższej (W. Staniewicz), II. funkcje całkowite, równania całkowe, odwzorowania podobne, równania różniczkowe drugiego rzędu (J. Rudnicki), III. teoria mnogości, funkcje zmiennej rzeczywistej, funkcje przedstawialne analitycznie, całki Lebesgue'a, podstawy matematyki, funkcje przedziału (S. Kempisty). Asystentami seminariów byli w różnych okresach: dr Stefan Glass, Jakub Cukierman (Cukerman), dr Uniwersytetu Wileńskiego (1925) na podstawie rozprawy *O wzorze interpolacyjnym Borela* (promotorem był Wiktor Staniewicz) [23], Mieczysław Biernacki (1891–1959), doktor Sorbony (1928) (doktorat nostryfikowany w Uniwersytecie Wileńskim w tym samym roku), późniejszy profesor Uniwersytetu Poznańskiego (od 1929).

Bazą dla prac tych seminariów była biblioteka, która składała się początkowo z bardzo ubożego zbioru o znaczeniu niemal historycznym. Dopiero w 1920 roku zakupiono w Warszawie księgozbiór złożony z ponad stu tomów. Następne lata przyniosły skompletowanie ważnych czasopism matematycznych: *Acta Mathematica* (od 1882), *Bulletin de la Société Mathématique de France*, *Fundamenta Mathematicae*, *Comité du Livre*, *Wiadomości Matematyczne*, *Prace Matematyczno-Fizyczne*, *Mathematische Zeitschrift*, *Mathematische Annalen*, i częściowe skompletowanie: *Journal des Mathématiques pures et appliquées* (od 1885), *Annales de l'Ecole Normale Supérieure* (od 1894), *Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik* (od 1911), *Journal für die reine und angewandte Mathematik* (od 1913), *Proceedings of the London Mathematical Society* (od 1913). Zaopatrzenie biblioteki wspierały fundacje i dotacje MWRiOP.

W 1930 roku został powołany jako profesor nadzwyczajny matematyki Antoni Zygmund (1900–1992). Po studiach w Uniwersytecie Warszawskim zakończonych doktoratem w 1923 roku (na podstawie rozprawy: *O metodzie Riemanna w teorii szeregów trygonometrycznych*) i po habilitacji na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego (1926), prowadził tam zajęcia do 1929 roku. W latach 1922–29 był także asystentem w Politechnice Warszawskiej. Niewątpliwie roczne studia w Oxfordzie i Cambridge z fundacji Rockefellera i nawiązanie kontaktów naukowych z Hardym, Littlewoodem i przede wszystkim z wybitnym młodym matematykiem angielskim R. E. A. C. Paleyem, z którym opublikował wiele wspólnych prac, dopełniło zdobytą wiedzę i doświadczenie naukowe w warszawskiej szkole matematycznej w gronie takich matematyków jak Stefan Mazurkiewicz (promotor jego pracy doktorskiej), Aleksander Rajchman (faktyczny opiekun pracy), Stanisław Saks i Waclaw Sierpiński. Jego przybycie do Wilna wzmocniło naukowo środowisko matematyczne. Był wówczas autorem ponad 40 prac naukowych publikowanych w czołowych czasopismach matematycznych polskich (*Fundamenta Mathematicae*, *Studia Mathematica*) i światowych.

A. Zygmund objął IV Katedrę Matematyki w październiku 1930 roku. Rok poprzedni 1929/30 był rokiem jubileuszowym Uniwersytetu Wileńskiego: dziesiąta rocznica wskrzeszenia i 350 rocznica założenia Uniwersytetu. Zaznaczono to uroczystymi spotkaniami i wydawnictwami. Prodziekanem Wydziału był wówczas Stefan Kempisty.

Profesorowie Uniwersytetu brali czynny udział w pracach Polskiego Towarzystwa Matematycznego, którego Oddział Wileński powstał w 1925 roku. Uczestniczyli w zjazdach tego Towarzystwa.

W 1929 roku w Wilnie odbył się Zjazd Lekarzy i Przyrodników Polskich, w którego organizację zaangażowali się matematycy wileńscy. Brali także udział w I Zjeździe Matematyków Ziem Słowiańskich zorganizowanym w Warszawie.

Wydział Matematyczno-Przyrodniczy kształcił prawie pół tysiąca studentów (przeważali mężczyźni), w tym ponad połowę stanowili Polacy (ok. 250), następnie Żydzi (ok. 150), a pozostali to Rosjanie i Białorusini (po kilkudziesięciu), Rusini, Litwini i Niemcy (po kilku). W latach następnych liczba studiujących wzrastała (np. w 1931/32 studiowało ponad 700 studentów). Kadra nauczająca, prócz wymienionych profesorów, obejmowała na całym Wydziale: 3 adiunktów, 11 asystentów etatowych i 40 asystentów pracujących w ramach godzin zleconych. Wśród asystentów był, poza już wymienionymi, także Stanisław Krystyn Zaremba (1903–1990); przybyły z Krakowa, był asystentem w 1929/30, później (1931–36), po doktoracie w Uniwersytecie Jagiellońskim w 1931 roku, starszym asystentem. Zazaczył swoją obecność publikacjami: *Sur les équations différentielles dans le plan projectif* (Ann. de la Societe Polonaise de Mathematique, VIII, 1929) i *Remarques sur les singularités des systèmes d'équations différentielles non résolus par rapport aux dérivées* (Biuletyn PAU, 1930), które zostały wyróżnione nagrodą im. Marszałka Piłsudskiego.

W 1931/32 Wiktor Staniewicz przeszedł na własne żądanie na emeryturę ze względu na stan zdrowia. Powołano go na profesora honorowego. Wiktor Staniewicz zmarł 23 grudnia 1932 roku i został pochowany na Rossie.

Rada Wydziału wniosowała o nominację na profesora nadzwyczajnego docenta Uniwersytetu Warszawskiego Stanisława Saksa, któremu jednak Ministerstwo odmówiło przyznania katedry.

Braki w kadrze (J. Rudnicki wyjechał na dwa trymestry na uzupełniające studia do Paryża) częściowo wypełniano zapraszając na pewien okres profesorów z innych uniwersytetów. W 1932 roku wykładał gościnnie i prowadził seminarium Waclaw Sierpiński [30].

W roku 1931 odbył się w Wilnie II Zjazd Matematyków Polskich. Głównymi organizatorami byli matematycy z Uniwersytetu Stefana Batorego. Przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego został W. Staniewicz, wiceprzewodniczącym J. Rudnicki, sekretarzem S. Kempisty. Referat programowy wygłosił A. Zygmund. Główna tematyka referatów przekrojowych

dotyczyła nowych metod w teorii mnogości oraz teorii funkcji rzeczywistych. Prócz sekcji czysto matematycznych, były także sekcje fizyki matematycznej i matematyki stosowanej, astronomii, historii matematyki i dydaktyki. Ten właśnie Zjazd dał dowód troski środowiska matematycznego o dydaktykę matematyki szkół średnich i o ich nauczycieli. Efektem obrad w odpowiednich sekcjach były rezolucje, np. o poparcie władz dla nauczycieli szkół średnich pracujących naukowo, których ze względu na szczupłość etatów asystenckich na uczelniach było wielu.

Matematycy wileńscy brali czynny udział także w zjazdach zagranicznych: w II Kongresie Matematyków Rumuńskich w Turnu-Severin (A. Zygmund, S. Kempisty), w Międzynarodowym Kongresie Matematyków w Zurychu (J. Rudnicki, A. Zygmund), gdzie A. Zygmund wygłosił referat *Sur un théorème de M. Polya*.

W 1934 roku ciągle nie była obsadzona katedra matematyki po odejściu W. Staniewicza i ponownie Rada Wydziału wystąpiła o nominację Stanisława Saksa na profesora nadzwyczajnego. I tym razem bezskutecznie. Sytuację pogorszył jeszcze fakt odejścia S. K. Zaremby, który habilitował się w Uniwersytecie Jagiellońskim w 1936 roku na podstawie rozprawy *Sur les équations au paratingent* (Bull. des Sc. Mathem. 2 (60), 1936, s. 139–160 i jako Dodatek do Roczn. PTM, IX, 1935) i tam pozostał do 1939 roku. Na szczęście dorastał w środowisku wileńskim uczeń A. Zygmunta, genialny matematyk Józef Marcinkiewicz (1910–1940), który habilitował się w sierpniu 1937 roku w Uniwersytecie Stefana Batorego.

Józef Marcinkiewicz ukończył szkołę średnią w Białymstoku. Studiował na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Stefana Batorego w latach 1930–1933 pod kierunkiem A. Zygmunta, J. Rudnickiego i S. Kempistego, którzy bardzo wcześnie docenili wybitny talent matematyczny Marcinkiewicza, co znalazło wyraz w jego wczesnych publikacjach: *On a theorem of trigonometrical series* (Journal London Math. Soc. 1933), *On a class of functions and their Fourier series* (Sprawozdania Tow. Nauk. Warszawskiego, 1933). Po odbyciu służby wojskowej (1933/34), wrócił do pracy naukowej i w 1935 roku doktoryzował się w Uniwersytecie Wileńskim na podstawie pracy *Wielomiany interpolacyjne funkcji bezwzględnie ciągłych* (Wiadomości Matematyczne, t. 39, 1935 s. 85–125), której tematem były zagadnienia dotyczące przedstawialności funkcji nieciągłych przez wielomiany interpolacyjne [27]. Marcinkiewicz na krótko wyjechał do Lwowa. Pobyt naukowy we Lwowie zaowocował współpracą z twórcami lwowskiej szkoły matematycznej: Stefanem Banachem, Hugonem Steinhausem, Stefanem Kaczmarzem i Juliuszem Schauderem, której wyrazem były publikacje Marcinkiewicza w wydawanych we Lwowie *Studia Mathematica: Sur l'interpolation* (I, II, Studia Math., t. VI, 1936), *Sur la convergence des séries orthogonales* (ibidem), *Sur les multiplicateurs des séries orthogonales* (wspólna

z S. Kaczmarzem, ibidem) i kilka prac w następnych tomach Studiów. Publikował także w *Fundamenta Mathematicae*. W 1937 roku habilitował się w Uniwersytecie Wileńskim i wygłosił wykład habilitacyjny na tematy: 1. *Zbieżność wielomianów interpolacyjnych* i 2. *Arytmetyzacja pojęcia zmiennej „ewentualnej”* [25]. Losy Marcinkiewicza były tragiczne. W roku akademickim 1938/1939 wyjechał na stypendium naukowe z Funduszu Kultury Narodowej do Paryża i Londynu. Pod koniec sierpnia przerwał podróż naukową, aby wrócić do ojczyzny, której zagrażała wojna. W kampanii wrześniowej walczył pod Lwowem. Po wkroczeniu do Lwowa Armii Czerwonej został wywieziony do Starobielska. Zginął zamordowany wraz z wieloma polskimi oficerami w 1940 roku. Jest na liście ofiar Katynia.

W 1937 roku odbył się III Zjazd Matematyków Polskich, tym razem w Warszawie. W prezydium Zjazdu byli S. Kempisty i A. Zygmund, a czynny udział wzięli doc. J. Marcinkiewicz i dr Mirosław Krzyżański. Wygłosili tam referaty: S. Kempisty *Application des fonctions de triangle à la théorie de l'aire d'une surface courbe*, A. Zygmund 1. *Nowsze wyniki teorii szeregów trygonometrycznych, ortogonalnych oraz teorii interpolacji*, 2. *Démonstration d'un théorème de M. Paley*, J. Marcinkiewicz *Sur la convergence unilatérale des séries orthogonales*, M. Krzyżański *Sur le cas limite du problème de Cauchy pour les équations paraboliques*. Był to szczególny Zjazd, bowiem obchodzono 65-lecie pracy naukowej seniora polskich matematyków Samuela Dicksteina.

Mirosław Godzimir Krzyżański (1907–1965) doktoryzował się w Uniwersytecie Wileńskim w 1934 roku na podstawie rozprawy *O uogólnionych funkcjach bezwzględnie ciągłych dwóch zmiennych*, zawierającej uogólnienie teorii Łuzina dotyczącej całki Denjoy [26]. Krzyżański był wówczas nauczycielem w gimnazjach w Drohiczynie i stypendystą Funduszu Kultury Narodowej. W 1936/37 został asystentem wolontariuszem w III Katedrze Matematyki u A. Zygmunda.

Działalność naukowa matematyków wileńskich była znana w świecie matematycznym, zarówno przez publikacje w czasopismach polskich o międzynarodowym zasięgu (wydawanych w Warszawie *Fundamenta Mathematicae* i wychodzących we Lwowie *Studia Mathematica*), jak również zagranicznych. Byli oni recenzentami prac w *Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik* (S. Kempisty – prace z teorii funkcji rzeczywistych, A. Zygmund i J. Marcinkiewicz – prace z analizy matematycznej). Działali w Towarzystwie Przyjaciół Nauk w Wilnie (istniejącym od 1907 roku), między innymi publikując w Pracach Towarzystwa.

Publikacje w Bulletin du Séminaire Mathématique de l'Université de Wilno. Matematycy wileńscy publikowali swoje wyniki w wielu polskich czasopismach tak matematycznych: *Fundamenta Mathematicae*,

Studia Mathematica, *Mathesis Polska*, *Roczniki Polskiego Towarzystwa Matematycznego*, *Prace Matematyczno-Fizyczne*, *Annales de la Société Polonaise de Mathématique*, jak i o profilu szerszym: *Bull. Intern. de l'Acad. Pol.*, *Sprawozdaniach* Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, *Pracach* Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie oraz wielu czasopismach zagranicznych jak: *Proceedings of the Cambridge Philosophical Society*, *Acta Universitatis* (Szeged), *Journal of the London Mathematical Society*, *Matematica* (Cluj), *Comptes Rendus Académie de Sciences* (Paryż).

To rozstrzelenie wyników badań dotyczących problemów rozwiązywanych w kolejnych pracach oraz mała dostępność do nich zainteresowanych matematyków obcych spowodowała, że matematycy wileńscy zdecydowali wydawać swoje czasopismo, umożliwiające wymianę z innymi czasopismami matematycznymi tak w kraju jak i za granicą. W latach 1938 i 1939 zostały wydane dwa tomy czasopisma pt. *Bulletin du Séminaire Mathématique de l'Université de Wilno*. Opublikowali w nim swoje wyniki Stefan Kempisty, Mirosław Krzyżański, Józef Marcinkiewicz, Antoni Zygmund i jedną pracę Duwid Wajnsztejn.

Ze względu na to, że była to w pewnym sensie wizytówka matematyki wileńskiej, pozwolimy sobie omówić publikacje w *Bulletin du Séminaire Mathématique de l'Université de Wilno*.

S. Kempisty opublikował w nim dwie prace. Pierwsza, *Zastosowanie funkcji trójkąta do teorii pola powierzchni krzywych* (t. 1, s. 5–12), została zaanonsowana na posiedzeniu Wydziału Nauk Matematyczno-Przyrodniczych Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie w kwietniu 1937 roku. Była to kontynuacja pracy Kempistego opublikowanej w *Bulletin Soc. Math. de France* (64, 1936, 119–132) *Sur la méthode triangulaire du calcul de l'aire d'une surface courbe*. Kempisty rozszerzył badania H. Rademachera i L. Tonello na inną klasę funkcji i pokazał, że jest to już maksymalne rozszerzenie. W drugiej pracy *O funkcjach o wahaniu skończonym w znaczeniu Tonelli'ego* (t. 2, 1939, 13–21), tematycznie związanej z poprzednią, Kempisty poprawił wyniki zawarte w pracy M. T. Radó (*Fundamenta Mathematicae* 10, 1927, s. 197–210). Kempisty zainteresował tematyką funkcji o wahaniu skończonym asystenta Mirosława Krzyżańskiego, który opublikował w *Biuletynie* pracę *O funkcjach o wahaniu skończonym w sensie Hardy'ego* (t. 1, 1938, 13–15), wyprowadzając własności pochodnych cząstkowych górnych i dolnych funkcji $F(x, y)$ o wahaniu skończonym w sensie Hardy'ego. Druga praca Krzyżańskiego *O rozszerzeniu operacji całkowej Denjoy na funkcje dwóch zmiennych* (t. 2, 1939, 41–51) zawiera najważniejsze wyniki z pracy doktorskiej i dalsze badania na ten temat. Wymienione prace były wcześniej anonsowane przez S. Kempistego na posiedzeniach Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, a wszystkie publikacje były w języku francuskim, angielskim lub niemieckim.

Inną tematyką zajmował się A. Zygmund i jego uczeń J. Marcinkiewicz. Były to głównie zagadnienia z szeregów trygonometrycznych. A. Zygmund był już autorem monografii *Trigonometrical series* (Monografie Matematyczne, t. V, 1935, Warszawa). W pracy *Uwaga o szeregach sprzężonych* (t. 1, 1938, 16–18) dowiódł twierdzenia, że szereg sprzężony do szeregu Fouriera–Stieltjesa jest szeregiem Fouriera–Stieltjesa, ale tylko w pewnym sensie. Druga z opublikowanych prac *O pewnym twierdzeniu Fejéra* (t. 2, 1939, 3–12) zawiera poprawienie wyników twierdzenia Fejéra (o zbieżności prawie wszędzie szeregu $a_0 + a_1 e^{i\theta} + a_2 e^{2i\theta} + \dots$ w przedziale $\alpha \leq \theta \leq \beta$ i jednostajnie zbieżnego na każdym przedziale zawartym wewnątrz (α, β) – przy odpowiednich założeniach). Trzecia praca Zygmunda *Nota o mnożeniu formalnym szeregów trygonometrycznych* (t. 2, 1939, 52–56) zawiera kilka ważnych twierdzeń o mnożeniu formalnym szeregów trygonometrycznych. Pojęcie to wprowadził A. Rajchman w pracy *On Riemann's principle of localization* (Comptes Rendus de la Soc. des Sci. de Varsovie, 11, 1918) i w *Sur la multiplication des séries trigonométriques* (Math. Annalen, 95, 389–408). Tej tematyce były już poświęcone prace Zygmunda *Sur la théorie riemannienne des séries trigonométriques* (Math. Zeitschrift, 24, 1925, 47–104) i pewne twierdzenia we wspomnianej monografii *Trigonometrical series*.

Prace Józefa Marcinkiewicza w części dotyczą tych samych zagadnień. Pierwsza z opublikowanych w Biuletynie prac *Kilka twierdzeń z teorii szeregów i funkcji* (t. 1, 1938, 19–24) zawiera cztery zasadniczo różne wyniki. Pierwszy z nich jest odpowiedzią na postawiony przez Stanisława Saksę problem istnienia funkcji ciągłej posiadającej wszędzie pochodną symetryczną górną dodatnią i nierosnącej w żadnym przedziale. Marcinkiewicz dał odpowiedź pozytywną konstruując taką funkcję. Drugie twierdzenie dotyczy istnienia funkcji ciągłej f o tej własności, że

$$\limsup_{\varepsilon \rightarrow 0} \left| \int_{\varepsilon}^1 \frac{f(x+t) - f(x)}{t} dt \right| < \infty$$

prawie wszędzie, a $\lim_{\varepsilon \rightarrow 0} \int_{\varepsilon}^1 \frac{f(x+t) - f(x)}{t} dt$ istnieje w zbiorze co najwyżej miary zero. Twierdzenie trzecie dotyczy szeregów trygonometrycznych. Marcinkiewicz udowodnił mianowicie, że suma dwóch zbiorów domkniętych typu N, nie musi być typu N (gdzie zbiór A nazywamy typu N, jeżeli istnieje szereg trygonometryczny absolutnie zbieżny w A i warunkowo zbieżny w przedziale $(0, 2\pi)$). Na końcu autor konstruuje funkcję ciągłą, której ciąg wielomianów interpolacyjnych Lagrange'a w punktach zerowych wielomianów Jacobiego jest rozbieżny dla $-1 < x < 1$.

Marcinkiewicz w drugiej, złożonej z trzech części pracy *Kilka twierdzeń z rachunku prawdopodobieństwa* (t. 2, 1939, 22–34), rozwiązał problem postawiony przez Lévy'ego w 1931 roku w pracy *Sur les séries dont les termes sont les variables éventuelle indépendantes* (Studia Math. 3, 1931, 117–155),

następnie dowiódł pewnych nierówności dotyczących szeregów zmiennych losowych i zastosował te rezultaty w ogólnej teorii szeregów. Marcinkiewicz wspólnie z A. Zygmundem opublikował pracę *O drugiej pochodnej uogólnionej* (t. 2, 1939, 35–40), która nawiązywała do wspólnej publikacji *On the differentiability of functions and summability of trigonometrical series* (Fundamenta Math. 26, 1936, 1–43), gdzie autorzy udowodnili twierdzenie mniej ogólne.

Ogólnie prace Marcinkiewicza dotyczyły szeregów trygonometrycznych, funkcji zmiennej rzeczywistej, teorii interpolacji, układów ortogonalnych i analizy funkcjonalnej, oraz rachunku prawdopodobieństwa i funkcji analitycznych. W każdy z tych działów włożył swój indywidualny, bardzo istotny wkład. Wyniki jego weszły do monografii i podręczników tych działów matematyki.

Jedną pracę w Biuletynie opublikował Dawid Wajnsztein *Pewien wzór na bikwaterniony* (t. 1, 1938, 25–27). Autor zbudował w niej macierz stopnia 8-ego, którą traktuje jako reprezentanta pewnego bikwaternionu. Tematycznie jest to praca zupełnie odbiegająca od nurtu badań pozostałych matematyków ośrodka wileńskiego.

Biuletyn miał zaledwie dwa tomy i te pierwsze zawierały prace opublikowane w Pracach Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych t. XI i XII.

Wyniki naukowe i dokonania kadry naukowej Uniwersytetu Stefana Batorego pozostały w publikacjach i monografiach jako trwałe ślad działalności naukowej tej polskiej uczelni. Uniwersytet Stefana Batorego został zamknięty w 1939 roku.

Bibliografia

- [1] D. Beauvois, *Szkolnictwo polskie na ziemiach litewsko-ruskich 1803–1832*, t. I, Uniwersytet Wileński, Rzym–Lublin, 1991.
- [2] *Bulletin du Séminaire Mathématique de l'Université de Wilno*, t. 1, 1938, t. 2, 1939.
- [3] Ch. Fefferman, J. P. Kahane, E. M. Stein, *O dorobku naukowym Antoniego Zygmunda*, Wiadom. Mat. XIX (1976), 91–126.
- [4] S. Kolankowski, *Józef Marcinkiewicz*, Materiały do Słownika Biograficznego Matematyków Polskich, z. 2, 1986.
- [5] J. Lisowska, *Pamiętniki o dawnym Uniwersytecie Wileńskim*, Rękopis F 97 – BU 352, Biblioteka Uniw. w Wilnie, Dział Rękopisów.
- [6] Z. Opiał, *Kempisty Stefan Jan*, Polski Słownik Biograficzny, t. XII, 1966–67.
- [7] R. Pavilionis, *ŚWIĘTO-Przemówienie rektora Uniwersytetu Wileńskiego Rolandasa Pavilionisa 1 września 1998*, Kurier Wileński, 11 września 1998 s. 11.
- [8] Z. Pawlikowska-Brożek, *Zygmund Antoni (1900–1992)*, Materiały do Słownika Biograficznego Matematyków Polskich, z. VII, 1994, s. 40–43.
- [9] *Programy szkolne. Wilno. Uniwersytet. 1781, 1785/6, 1791/2.*
- [10] B. Rydzewski, *Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Uniwersytetu Stefana Batorego w latach 1919–1929*, Wilno 1931.

- [11] M. Siedlecki, *Wspomnienia z pierwszych dwu lat organizacji Uniwersytetu Wileńskiego*, Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego, t. II: Dziesięciolecie 1919–29, Wilno 1929.
- [12] A. Wrzosek, *Wskrzeszenie Uniwersytetu Wileńskiego w roku 1919*, Księga Pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego, t. II: Dziesięciolecie 1919–29, Wilno 1929.
- [13] *Uniwersytet Warszawski. Spis wykładów i skład osobowy. 1915–1930.*
- [14] *Uniwersytet Wileński. Spis wykładów i skład Uniwersytetu. 1921–32.*
- [15] *Uniwersytet Wileński. Sprawozdania z działalności Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego i Studium Rolniczego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. 1929–1938.*
- [16] A. Zygmund, *Józef Marcinkiewicz*, Wiadom. Mat. VI (1960–61), 11–41.
- [17] Žemajtis, *Fiziko-matematiczeskije nauki w starom Wilniusskom Universitietie (1579–1882)*, Litowski matematyczny zbornik 1962, II/2.
- [18] Rękopis BJ nr 949 (228) (Jundził).
- [19] Rękopis F97-159a, Biblioteka Uniwersytetu w Wilnie, Dział Rękopisów.
- [20] Rękopis F13-13, Biblioteka Uniw. w Wilnie, Dział Rękopisów.
- [21] Rękopis 175. B₆. 76, Centralne Arch. Litwy, *Wydział Mat.-Przyr., Byli profesorowie.*
- [22] Rękopis 175. B₆. 113, Centralne Arch. Litwy, *Wydział Mat.-Przyr., Antoni Przeborski.*
- [23] Rękopis 175. B₆. 84 i 85. Centralne Arch. Litwy, *Wydział Mat.-Przyr., Jakub Cukerman.*
- [24] Rękopis 175. B₆. 60. Centralne Arch. Litwy, *Wydz. Mat.-Przyr., Protokoły z posiedzeń Rady Wydz. 1926–27.*
- [25] Rękopis 175. B₆. 267. Centralne Arch. Litwy, *Wydz. Mat.-Przyr., Habilitacja. Józef Marcinkiewicz.*
- [26] Rękopis 175. B₆. 278. Centralne Arch. Litwy, *Wydz. Mat.-Przyr., Doktorat. Godzimir Mirosław Krzyżański.*
- [27] Rękopis 175. B₆. 281. Centralne Arch. Litwy, *Wydz. Mat.-Przyr., Doktorat. Józef Marcinkiewicz.*
- [28] Rękopis 175. B₆. 239. Centralne Arch. Litwy, *Wydz. Mat.-Przyr., Stefan Kempisty.*
- [29] Rękopis 175. A₁. 20. Centralne Arch. Litwy, *Wydz. Mat.-Przyr., Akt erekcyjny.*
- [30] Rękopis 175. B₆. 53. Centralne Arch. Litwy, *Wydz. Mat.-Przyr., Protokoły posiedzeń Wydz.*
- [31] Rękopis 175. B₆. 66. Centralne Arch. Litwy, *Wydz. Mat.-Przyr., St. Krystyn Zaremba.*
- [32] Rękopis 175. B₆. 58. Centralne Arch. Litwy, *Wydz. Mat.-Przyr.*